

Guanyar premis literaris: un ofici per viure?

En els darrers mesos, les polèmiques a l'entorn de diversos premis literaris han omplert les primeres pàgines de l'actualitat. Deixant de banda aquestes polèmiques, però, la importància dels premis literaris com a element de promoció de determinades obres o com a plataforma de llançament de joves autors és ja un fet indestriable de l'activitat editorial que ens ha semblat que mereixia un estudi aprofundit.

Atenent a aquest darrer fet, hem volgut analitzar, sense ànim de ser exhaustius, el conjunt de premis literaris que es convoquen anualment en llengua catalana. I ho hem fet a partir de la informació que ens ha proporcionat el *Recull de premis literaris en llengua catalana*, una publicació mensual del Servei d'Informació Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat en què es difonen les bases dels premis que es convoquen en català. A partir, doncs, de les convocatòries aparegudes al llarg de 1994, en les modalitats de prosa i poesia, hem intentat treure algunes conclusions sobre el tema que us oferim tot seguit.

Premis per a tots els gustos

D'acord amb el *Recull de premis literaris en llengua catalana*, el 1994 es van convocar un total de 236 concursos literaris: 141 en la modalitat de prosa i 104 de poesia. En total, la dotació dels diferents certàmens va ascendir a gairebé 100 milions de pessetes (80.966.000 en la modalitat de prosa i 16.528.000 en la de poesia), a banda de tota una sèrie de guardons i obsequis com ara trofeus, medalles, ordinadors personals o lots de llibres. Per tal d'analitzar tot aquest maremànum de premis, hem fet una classificació més o menys estricta atenent a tres factors bàsics: la dotació dels premis, les dimensions de les obres aspirants i la publicació o no de les obres guanyado-

res a càrrec d'editorials reconegudes. D'aquesta manera hem definit una classificació en tres nivells:

• Nivell A

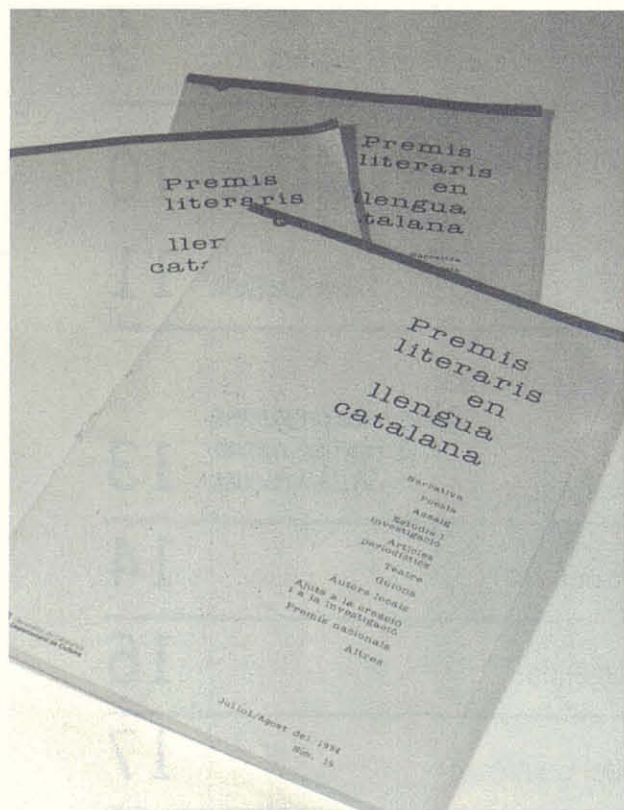
Hi apleguem els premis literaris més prestigiosos (35 en prosa i 9 en poesia), convocats anualment i entre els quals trobem, per exemple, el Premi Ramon Llull, el Premi Edebé de Literatura Infantil i Juvenil, el Premi Sant Joan o el Josep Pla pel que fa a la modalitat de prosa, i el Carles Riba, l'Ausiàs March, el Vicent Andrés Estellés o els Jocs Florals de Barcelona pel que fa a poesia.

• Nivell B

S'hi apleguen 23 premis de prosa i 19 de poesia als quals poden optar obres de dimensions semblants a les d'un volum habitual. Allò que diferencia aquestes convocatòries de les que hem inclòs en l'apartat anterior és la dotació dels premis (sensiblement inferior) i el fet que la publicació de les obres guanyadores no sempre està assegurada.

• Nivell C

Inclou tota la resta de premis, que en general s'adrecen a obres de petites dimensions. Hi ha una gran quantitat de premis adreçats específicament a escolars, autors de menys de 25 anys o bé inèdits, i pel que fa a la publicació, quan aquesta figura a les bases dels premis sovint és a càrrec de revistes, butlletins interns de les entitats convocants o bé de l'edició de volums extraordinaris.

Pel que fa al cartell de premis per a obres en prosa, al llarg de 1994 se'n van convocar, com ja hem avançat, un total de 141, amb una dotació total en metàl·lic de 80.966.000 pessetes més tota una sèrie d'obsequis diversos. D'aquest total, als premis aplegats en el nivell A els correspon el 74% (59.500.000 pessetes); el premi més ben dotat és, amb 5 milions de pessetes, el Premi Sant Jordi de Novel·la; trobem a continuació, dotat amb quatre milions de pessetes, el Premi Edebé de Literatura Juvenil i el Premi Carlemany de Novel·la, convocat aquest darrer per primer cop el 1994. Pel que fa als premis aplegats dins el nivell B, les dotacions en metàl·lic ascendeixen a 9.925.000 pessetes, poc més del 12% del total; quant al nivell C, les dotacions totals representen 11.541.000 pessetes, poc més del 14% del conjunt.

Les característiques de les entitats convocants dels diferents premis són també diferents segons el nivell. Així, en el nivell A trobem que onze dels premis són convocats per editorials; 6, per diferents administracions (3 per ajuntaments, 2 per la Diputació de València i 1 pel Govern Andorrà); 9, per entitats i fundacions; i convocats per més d'una entitat, una de les quals és sempre una editorial, 9. Pel que fa al nivell B, onze dels premis són convocats per ajuntaments, 5 per entitats o associacions diverses i 2 per universitats; la presència d'editorials es limita a la col·laboració en un sol cas. En el nivell C la tipologia de les diferents entitats convocants és encara més àmplia: 27 premis convocats per entitats, fundacions i associacions diverses; 27 convocats per ajuntaments; 6 convocats en col·laboració entre ajuntaments i entitats; 5, per consells comarcals; 3, per centres d'ensenyament; 1, pel Ministeri de Cultura; 1, pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, etc. La presència d'editorials com a entitats convocants es limita, també en aquest cas, a un únic exemple. Pel que fa a modalitats, en el nivell A trobem 16 premis als quals poden optar obres de narrativa (narrativa curta o bé novel·la) adreçades al públic infantil o juvenil, més un premi específic per a literatura infantil o juvenil il·lustrada, i 20 premis als quals poden optar obres de narrativa adreçades al públic adult: 11 de narrativa curta i 9 de novel·la (3 dels quals són de novel·la de gènere: humor i sàtira, ciència-ficció i novel·la eròtica).

e

I 1994, la dotació total dels premis literaris va ser de prop de 100 milions de pessetes

En el nivell B trobem 4 premis per a literatura infantil o juvenil i 19 per a obres de narrativa o de novel·la per a adults (dins d'aquest darrer apartat hi ha lloc per a la narrativa curta i la novel·la de gènere: ciència-ficció, novel·la negra, narrativa eròtica, etc.). Dins del nivell C la majoria de convocatòries s'adrecen a obres de narrativa curta, ja siguin de tema lliure o sobre temes diversos.

Pel que fa als autors, la majoria de premis aplegats dins la categoria A són oberts a tothom; només 1 dels premis, el Premi Documenta, s'adreça a autors menors de 35 anys. El mateix passa a la categoria B, on un dels premis s'adreça específicament a autors menors de 40 anys; en el nivell C, 39 premis s'adrecen a autors d'entre 7 i 25 anys.

Pel que fa a la inclusió o no inclusió de les dades personals de l'autor en l'obra, trobem notables diferències entre els diferents nivells. Així, en el nivell A la utilització de pseudònim o de qualsevol altra indicació anònima només és obligatòria en 11 premis (30% de total). En la resta de premis, l'autor ha d'indicar clarament les seves dades. En moltes de les bases trobem fins i tot que aquestes dades han de revelar-se al jurat encara que l'autor desitgi que la seva obra sigui feta pública amb pseudònim. En el nivell B, l'obligatorietat de presentar les obres sense dades personals de l'autor és present en 13 casos (57% del total), i en el nivell C aquesta norma és present en 66 casos (80% del total).

Pel que fa a la publicació de les obres, en el nivell A trobem que totes les obres guanyadores i en alguns casos fins i tot les finalistes són publicades per editorials de prestigi. En el nivell B, la publicació apareix en 19 casos, enfront 4 casos en què no es fa cap menció en les bases. Dins l'apartat C, només 24 premis asseguren la publicació de les obres guardonades (sovint a través de revistes, publicacions locals o volums especials), enfront 58 casos en què no hi ha publicació.

Pel que fa a les editorials encarregades de la publicació dels premis aplegats en el nivell A, destaquen Edicions Bromera, que en publica 4 (Premi València de Literatura i Premi de Narrativa Infantil Tirant lo Blanc, convocats per la Diputació de València; Premi de Narrativa Juvenil Vila d'Eliana, convocat per l'Ajuntament d'Eliana amb la col·laboració d'Edicions Bromera, i el Premi de Novel·la Ciutat d'Alzira, convocat per la pròpia editorial) i Edicions 62, que en publica 3 (Premi de Narrativa Joanot Martorell, convocat per l'Ajuntament de Gandia; Premi Documenta, convocat per la Llibreria Documenta i Edicions 62, i Premi Llorenç Vilallonga de Novel·la, dins el cartell de Premis Ciutat de Palma, convocats per la Comissió de Govern de l'Ajuntament de Palma).

Què és poesia?

En l'apartat de poesia, els resultats del nostre estudi no difereixen gaire dels resultats en l'apartat de prosa. Cal tenir en compte, en aquest sentit, que molts dels premis inclosos en les categories B i C presenten una doble convocatòria per a obres en prosa i en poesia i, per tant, les bases d'aquests premis són idèntiques en totes dues modalitats, amb una única diferència: la dotació establerta per als treballs de poesia és en tots els casos sensiblement inferior a l'establerta per als treballs en prosa. La dotació més alta establerta per a un treball de poesia (que

comparteixen tres premis: Jocs Florals de Barcelona, Premi Roiç de Corella i Premi de Poesia Guillem Viladot per a col·leccions editades a partir de 1939) és d'un milió de pessetes. Feta aquesta remarca, centrarem la nostra anàlisi en dos casos especials: els premis integrats en el nivell A i els diversos certàmens de jocs florals.

Pel que fa al primer punt, interessa ressaltar que del total de premis de poesia que integren la categoria A, 9 en total, només dos són convocats per editorials: el Premi Carles Riba, convocat per Edicions Proa, i el Vicent Andrés Estellés, convocat per Edicions Tres i Quatre dins el cartell dels Premis Octubre. Sembla, doncs, que la gran majoria de les editorials catalanes aposten obertament per la prosa en detriment de la creació poètica.

Pel que fa als jocs florals, al llarg de 1994 se'n van convocar un total de 22, incloent-hi els Jocs Florals de Barcelona convocats per l'Ajuntament barceloní. Dins d'aquest gran apartat, trobem tant

certàmens que segueixen la tradició joc-floralesca més pura, establint els tres apartats específics (fe, pàtria i amor) més o menys actualitzats, i d'altres que, al costat d'aquests apartats, n'incorporen de nous segons l'ocasió. Potser el més anecdòtic en aquest sentit correspon als Jocs Florals de Juneda, que a banda dels apartats habituals premien també poemes de lloança de la fruita de l'Urgell, sonets dedicats a l'oli de les Garrigues i poesies que canten la vida al camp.

Finalment, esmentem com a dada interessant que entre les editorials encarregades de publicar els treballs guanyadors en alguns d'aquests concursos trobem en un lloc capdavanter l'Editorial Columna, que publica quatre dels premis inclosos en la categoria B. En aquest sentit, el seu editor, Alex Susanna, és membre del jurat en 6 dels 19 concursos de poesia aplegats en aquest apartat. Pel que fa a la resta d'editorials, trobem Enciclopèdia Catalana, Proa, Edicions 62 (que publica dos dels premis importants: l'Ausiàs March i el Joan Alcover), Editorial Tres i Quatre i Editorial Moll. També a l'hora de publicar les obres guanyadores, doncs, com en el cas de convocar els premis, sembla que les editorials s'especialitzen.

Qui guanya?

La conclusió més evident a què podem arribar després d'aquesta breu anàlisi és que la quantitat de premis literaris que es convoquen en llengua catalana és realment molt important, si no excessiva. Bona part de les novetats editorials arriben a les llibreries amb el valor afegit d'haver guanyat un premi literari, és a dir, amb una mena de segell de qualitat avalat pel veredict de jurat de prestigi. En aquest sentit, hem de tenir en compte, doncs, que a més d'esperonar la creació i servir de plataforma per a la promoció de nous autors, els premis literaris, sobretot quan qui els convoca és una editorial, desenvolupen també un important paper promocional. I d'això se'n deriva, evidentment, un gran perill: que potser en alguna ocasió es premii una obra que potser no presenta la qualitat desitjada per tal que les editorials no perdin l'oportunitat de complir amb els seus objectius de vendes. La gran pregunta a fer és, en conseqüència, si la literatura catalana actual compta amb prou autors capaços de respondre a les exigències de qualitat que se suposa en tots aquests premis. O, també, si la lite-

ratura catalana actual compta amb prou especialistes per integrar els jurats de tots aquests premis sense que els noms siguin sempre els mateixos.

Caldria destriar, evidentment, els premis de prestigi d'aquells que tenen com a objectiu fomentar la creació literària entre els més joves i, en darrer terme, el gust per la literatura. Premis, aquests darrers, la convocatòria dels quals no respon a cap objectiu de màrqueting, però que es presenten amb tanta profusió que fa l'efecte que n'hi ha per a tothom, que per guanyar un premi escolar o d'àmbit local només cal escriure una obra, presentar-la i tenir paciència: si no guanya aquest any guanyarà l'any vinent o bé en el concurs del poble del costat. Un fet que pot resultar contraproduent si el que es vol és estimular els autors que tot just comencen a fer obres de qualitat.

Finalment, hi ha encara una altra realitat a tenir en compte: l'existència, cada cop més important, d'escriptors especialitzats a guanyar premis literaris, premis que sovint no tenen un prestigi especial però sí una dotació prou bona per fer rendible l'ofici d'escriure, un ofici que, si l'autor en qüestió fes arribar la seva obra al públic a través dels canals habituals de publicació, no ho seria gaire, de rendible.

Sigui com sigui, sembla que cal una mica d'ordre. Si fa uns anys els premis literaris van servir com a instrument per esperonar els autors perquè escrivissin en català i contribuir a la creació d'una indústria editorial amb els mínims indispensables per esdevenir normal, ara cal deixar de banda aquestes mesures d'excepció i retornar a la normalitat: que els directors editorials siguin els que seleccionin, atenent a criteris de qualitat i d'interès literari, les obres que han d'arribar al públic; que els crítics en facin, després, la valoració corresponent; i que la feina d'escriure esdevingui, finalment, un ofici ben remunerat. Només d'aquesta manera els premis literaris podran retornar a allò que els dóna sentit: estimular la creació literària de qualitat, servir de plataforma de promoció de joves autors i reconèixer públicament la tasca dels escriptors. Només d'aquesta manera, mantenint ben alt el llistó de la qualitat i reservant l'etiqueta de premi per a aquelles obres que realment excel·leixin pel seu interès la literatura catalana actual podrà fer seva, també, aquella exigència prou coneguda de tots: *la feina mal feta no té futur. La feina ben feta no té fronteres.* •

